

Ulusal alüminyum sektörümüz

Kaya ÖZEREN Eti
Holding A.Ş.

Ülkemizde birincil alüminyum üreten tek kuruluş, Eti Holding A.Ş'ne bağlı Eti Alüminyum A.S Genel Müdürlüğü'dür. Özel Sektör Kuruluşları, sadece yan ürün ve/veya uç ürün üreticileri olup, bir anlamda alüminyum işleyen kuruluşlardır. İSO'nun "Türkiye 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasında alüminyum sektöründen 2 firma yer almaktadır. Assan ve Feniş birinci 500 büyük firma arasına girerken, Saray Döküm, Aksan Metal, Terme Metal ve Feniş Sistem de ikinci 500 büyük sanayi kuruluşu sıralamasında yer almıştır. Bu da sektörde genel olarak küçük ve orta ölçekli firmaların faaliyette bulunduğunu göstermektedir. Sayıları yaklaşık 400 civarında olan bu firmalar faaliyetlerini doğrudan Alüminyum Tesisleri'nden temin etikleri birincil alüminyum ürünlerini işleyerek sürdürmektedirler.

Eti Holding'e ait, işletme ruhsatlı 7 adet maden sahası bulunmaktadır. Sahaların tamamında toplam **35 milyon ton** civarında görünür rezerv mevcuttur. Alüminyum Tesislerinde yılda 461.000 ton Boksit işlenerek, 200.000 ton Alümina ve 60.000 ton sıvı alüminyum üretimi yapılmaktadır. Üretilen alüminanın 120.000 tonu sıvı alüminyum üretiminde kullanılmakta olup, geri kalan 80.000 tonun çoğu ihraç edilmekte bir miktarı da yurtiçinde seramik fabrikalarına satılmaktadır. Ayrıca, yurtiçi kağıt, tekstil, kimya sanayii, su arıtma tesisleri ihtiyacını karşılamak üzere 45.000 ton/yıl kapasiteli Alüminyum Sülfat Fabrikası 1980 yılında Alümina Fabrikasının bir yan ünitesi olarak, üretime başlamıştır. Seydişehir Alüminyum Tesislerinin sıvı alüminyum (birincil alüminyum) üretiminde **tek kuruluş** olması ve kapasitesinin yurt içi talebi karşılayamaması sonucu, 1985 yılından itibaren; külce, ingot ve/veya yan ürün alüminyum talebi dış alım yoluyla karşılanmaya başlamıştır.

Türkiye Alüminyum işleme kapasitesi (Seydişehir dahil) 280.000

üzerindeki kara bulutlar

- **300.000 ton/yıl** civarındadır. Birincil alüminyum üretiminde %100 kapasitede çalışılmakla birlikte, alüminyum işleme sektöründe kapasite kullanım oranının ortalaması %65-70 düzeyindedir. Avrupa Topluluğu ülkeleri için ise kapasite kullanma oranı %89 civarındadır. **1970 yılında 18.000 ton** civarında bulunan yurtiçi alüminyum tüketimi günümüzde 175.000 ton/yıl düzeyine ulaşmıştır. Tüketimin bu seviyelere ulaşmasında ulusal bir kaynaktan Alüminyum hammadde ve mamullerinin teminindeki kolaylık büyük rol oynamış ve sayıları giderek çoğalan alüminyum işleyicisi niteliğindeki sanayi kolunun alüminyuma talebi her geçen gün artırmıştır. Ancak, Seydişehir Alüminyum Tesisleri,bugün için mevcut teknolojisi ve kapasitesi ile ülke ihtiyacının sadece 60.000 tonunu (%30'unu) karşılayabilmektedir.

Enerji yoğun bu sektörde çok acıktır ki enerji fiyatı maliyetlerin en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Seydişehir Alüminyum Tesisleri projelendirme aşamasında enerjinin sıvı alüminyumdaki payı %19,2 olarak öngörülmüş ve tesisin enerji ihtiyacını

karşılamak amacıyla Oymapınar Hidroelektrik Santrali eşzamanlı olarak projelendirilmiştir. Ancak, Oymapınar Hidroelektrik Santralinin amacına uygun olarak devreye alınmaması sonucunda çeşitli zamanlarda çıkartılan kararnamelerle enerji sorununa çözümler üretilmiştir. Seydişehir Alüminyum Tesislerinde tüketilen elektrik enerjisi için, bu konuda çıkarılan kararnameler ile 1977-1981 yılları arasında sabit fiyat, 20.08.1981 tarihinden sonra **%50 fiyat indirimi** uygulanmak suretiyle koruyucu tedbir uygulanmıştır. Daha sonrasında bu oran **08.11.1990 tarih ve 90/1026 Sayılı Bakanlar Kurulu Karar'ı** gereğince Seydişehir Alüminyum Tesislerinde tüketilen elektrik enerji fiyatındaki **indirim %40'a** çekilmiştir. Günümüzde Seydişehir Alüminyum Tesisleri, dünya alüminyum sektöründe en pahalı elektrik enerjisi satın alan kuruluştur. Batı dünyası alüminyum üreticilerinin elektrik enerjisi satın alma fiyatları **2 cent/kwh** seviyesinde iken, Seydişehir Alüminyum Tesisleri için bu fiyat iki kat daha fazla olup **~4 cent/kwh'tir.**

Dünya Birincil Alüminyum Elektrik Birim Fiyatları

Ülke Adı	Cent/kwh	Ülke Adı	Cent/kwh
Türkiye	3,88	Mısır	2,00
Almanya	1,2	Gana	1,70
Fransa	1,35	Güney Afrika	2,35
Yunanistan	1,70	Arijantin	1,45
İtalya	1,13	Brezilya	2,29
Hollanda	2,68	Kanada	0,40
Norveç	1,57	Meksika	1,60
Rusya	1,80	Surinam	0,60
Azerbaycan	2,80	ABD	2,21
Tacikistan	0,80	Venezuela	0,65
Slovakya	3,00	Endonezya	1,60
İspanya	1,95	Bahreyn	1,20
İngiltere	1,18	Japonya	1,35
Kamerun	0,71	B. Arap Emirlikleri	2,00
Avustralya	1,22		

Elektrik fiyatlarındaki sürekli artışlar nedeniyle 2001 yılında enerjinin sıvı alüminyumdaki payı %48'lere kadar yükselmiştir. Dünya uygulamaları ve Türkiye'deki gerçekler bu kadar ortadayken, "4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile birçok mevzuata göre tatbik edilmekte olan tüm ücretsiz veya indirimli tarife uygulamalarına 31.12.2001 tarihinden itibaren son verilmiştir." şeklinde 19.01.2002 tarih ve 24645 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu kanunun uygulanması kapsamında Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş Genel Müdürlüğü TC Hazine Müsteşarlığına uygulamaya esas görüş sormuş, 01.03.2002 tarihine kadar bir cevap alamamış ancak, konuya ilgili makamlarca bir açıklık getirilinceye kadar Alüminyum A.Ş.ne uyguladığı % 40 indirimi durdurmuş ve 2002 Ocak ayından geçerli olmak üzere indirimsiz fiyat uygulamasına geçmiştir.

Sözü edilen kanun değişikliğinin yapılması 18.01.2002 tarihli İMF'ye verilen Niyet Mektubunun "2002 Yılı Programı- Kamu Maliyesi bölümünün 11. Maddesinde taahhüt edilmiş ve 19.01.2002 tarih ve 24645 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmasıyla yaşama geçirilmiştir. Ancak, Niyet Mektubunda yer aldığı şekliyle " ... Ayrıca, KİT gelirlerinin güvence altında tutulması bakımından, KİT'ler için KİT'lerin yönetimlerinde ticari sebeplerle kararlaştırılanların dışında yeni bedelsiz veya tarife altı fiyat uygulamaları öngörülmeyecektir." denmektedir.

Biz burada, KİT'lerin yönetimlerinde "**ticari sebeplerle**" kararlaştırılanların dışında şeklindeki ifadenin "**ulusal ekonomi ve ulusal sanayi politikalarımız**" şeklinde yer almasını beklediğimiz gibi böylesi önemli bir konu hakkındaki kararların geçmişte Bakanlar Kurulu Kararlarıyla alınırken, bugün niye sadece KİT'lerin yönetimlerine bırakıldığını da anlamış değiliz.

İMF'ye verilen niyet mektubunda yer alan bu husus, Kanun No.4736 Madde, l'de "... diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma

ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaz..." ve ayrıca "... Bakanlar Kurulu birinci fıkraya hükmünden muaf tutulacak kişi veya kurumun tespit etmeye yetkilidir." şeklinde yer alarak konuya açıklık getirilmiştir. Ancak, konu bu kadar açıkken bilinmez nedenle, İMF'den fazla İMF'cilerin yaptığı yorumla Alüminyum Tesisleri'ne yapılan bu uygulama tamamen kaldırılmıştır.

Eğer, yapılacak çalışmalar (Sn Bakan, bu konuda çalışmaların başlatıldığını açıkladı) sonucunda, Seydişehir Alüminyum Tesisleri'ne tarife dışı fiyat uygulamasına yönelik bir karar alınmayacak olursa, artık hükümetin "Özelleştiremiyorsan Kapat" politikasını gündeme getirdiği anlaşılacaktır. Çünkü; dünyada birincil alüminyum üreticilerinin elektrik enerjisi satın alma fiyatları ortalama 2 cent/kwh seviyesinde iken, bizdeki yeni uygulamayla Seydişehir'in enerji fiyatı 6.78 cent/kwh seviyelerine gelecek bu da külçe alüminyum üretim maliyetindeki payını %63 seviyelerine yükseltecektir (dünya ortalaması %20-25). **LMB fiyatları baz alınarak belirlenen yurtiçi ve yurtdışı satış fiyatı ile Seydişehir Alüminyum Tesisleri 'nin üretim yapabilmesi ve ürün satabilmesi imkansız hale gelecektir.** Ayrıca enerji yoğun çalışan metalürji sektörü içinde yer alan 100.000 ton/yıl yüksek karbonlu ferro krom üreten Elazığ Ferro Krom Tesisleri ile 11.500 ton/yıl düşük karbonlu ferro krom üreten Antalya Elektrometalürji Tesisleri ve Demir Çelik Sektörü de bu kaçınılmaz sondan nasibini alacaktır.

Bu bağlamda, alüminyum işleme kapasitesinin 280.000-300.000 ton/yıl, ithalatın 220.000 ton/yıl ve iç tüketimin 175.000 ton/yıl olduğu ülkemizde 60.000 ton/yıl kapasitesiyle alüminyum sektörünün ancak % 30'unu karşılayan Seydişehir Alüminyum Tesisleri için çözüm önerileri hayata geçirilmelidir.

• Özellikle ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik krizin yoğun olarak yaşandığı üretim yapan işletmelerin bir bir kapandığı işten çıkarmaların çığ gibi arttığı günümüzde bu krizden kurtuluşun üretimin ve ihracatla olacağı gün gibi ortadayken, bir an önce Özelleştirme macerasından yurt çapında vazgeçilmesi gerekmektedir

• Seydişehir Alüminyum Tesisleri için sektörün şartları incelenip, 19.01.2002 tarihinde

kaldırılan indirimli fiyat uygulamasına bir an önce geçilmelidir. Unutulmamalıdır ki her ülke kendi ulusal sanayini korumaktadır ve korumalıdır. Bunun en son örneği, Amerika'm kendi demir çelik sektörünü korumak amacıyla başlattığı vergi uygulamasıdır.

• Dünya alüminyum sektöründe en pahalı elektrik enerjisi satın alan kuruluş olan Seydişehir Alüminyum Tesislerinin enerji sorununa kalıcı bir çözüm bulunmalıdır.

• Ulaşılan bilgilerde mevcut boksit sahalarının tamamında toplam 35 milyon ton civarında görünür rezerv olduğu bilinmektedir. Yapılacak yatırımlara baz olması ve ülke kaynaklarının tespiti amacı ile maden arama çalışmalarının başlatılarak gerçek rezerv miktarı belirlenmelidir.

• 1973 yılından günümüze alüminyum üretimini sürdüren Seydişehir Alüminyum Tesislerinde 60.000 ton/yıllık mevcut kapasiteyi etkileyecek teknolojik sorunlar yaşanmaktadır. Alınacak yatırım karar ve aktarılabilecek kaynakla tesisin darboğazdan çıkarılması ve ülke alüminyum ihtiyacı göz önüne alınarak enerji tasarrufu da sağlayacak kapasite artırımına yönelik uygun modernizasyon çalışmalarına başlanmalıdır.

• Özellikle KİT'ler, bu güne kadar siyasetçilerin oy torbası ve yandaşlarının nemalandırıldığı kadrolaşma sonucunda siyasi kıyımların yapıldığı arenalar olmaktan çıkarılıp, özerk bir yapıda biçimlendirip gerçek anlamda verimli, üretken işletmelere dönüştürülmelidir.

• 78 yıllık cumhuriyet olmamızla övünürken hiç bir alanda ileriye dönük ülkemizi kalkındıracak kalıcı ulusal politikalarımızın olmayışı hiç de övünülesi bir durum değildir. Bunun en çarpıcı örneği yeraltı zenginliğimiz olan madenlerimizdir, hükümetlerle değişmeyen bir ulusal madencilik politikasına sahip olmadığımız için yeraltı kaynaklarımız mevcut kanunlarımız değiştirilerek, küreselleşme postuna bürünmüş emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine özelleştirme tabağında sunulmak istenmektedir. Bu nedenle vakit geçirilmeden **Ulusal Maden ve Sanayi Politikamız** belirlenmelidir.